

1288-7

СЕМІНАР РЕЗЕРВОВОГО СТАРШИНИ В ТЕЗАХ, ТАБЛИЦЯХ І СХЕМАХ.

Девіа: " Від ширшої бази морально-психічної через знання тактики всіх родів військ, як теорії військової штуки, - до її практики."

Технічний зошит
ч. 1.

В двох випусках.

Ген. М. ОМЕЛЯНОВИЧ-ПАВЛЕНКО СТ.

С Т А Р Ш И Н А .

Модерні вимоги; добір, вишкіл та еволюція під оглядом фаховим.
Селекція основна: поділ на старшину резервову й активну.

(В двох випусках).

Випуск I:

Вступ.- Роль особи в історії. Погляди Карлєля, Л. Толстого й Каєсса.

Розділ I.- Аналіза військової чинності: - Війна майбутнього та майбутня армія. Війська праці командного складу; чи дозволяє вона вживати колективні методи праці?

Розділ II: Старшина (загальний нарис). Вимоги. Добір. Вишкіл.

(Випуск II слідує).

Попередні зошити: I. Лебон "Страна ілюзій" й вступний коментар до нього, II. Леон. Майбутні відносини між народами. Вступний коментар: Припраємо мир доброк підготовок збройних сил. Заключення: Криза Євр.-Азії. Перспектива Українства.

Ген. Омелянович-Павленко Ст.

Семінар резервного старшини.

С Т А Р Ш И Н А

Модерні вимоги, добір, вишкіл та еволюція під оглядом фаховим. Селекція основна: поділ на старшину резервову й активну.

Випуск I.

Ватутін роля особи в історії. Погляди Карлейля, Л.Толстого і Караєва.

Перед тим, як перейти до зазначеної теми, ми вважаємо необхідним заняти ясну позицію в такому важному питанні, яким є роль особи під час масових здвигів, війн, - в історичному розвитку людства. Для цієї мети використовуємо праці відомого історика й соціолога Н. Караєва¹⁷. Але пригадаймо що й думки вже відомого нам (зокр. 2) Д-ра Лебона про ці самі питання: "Досліджуючи низку причин," пише він, "що визначають біг світу, спостережамо чинність різних факторів, як то: масових, оточення, економічних наукових винаходів і т. д., але цивілізація все орієнтується на малу кількість ідей, звідки випливає певні життєві концепції з їх устаними, літературою і мистецтвом".

Далі нагадуємо за Паскалем, що історія повстання та ширення ідей була би дуже невеликою книжкою.

Проф. Караєв, висвітлюючи роль особи в прагматичному процесі історії, схвалює історію фактів та причиново взаємини поміж окремими особами, особами й колективом тощо, розпочав свою студію розділом, якому противставляє позиції двох видатних величин XIX ст. - Карлейля та Л. Толстого. В тому ж самому питанні вони - антиподи. Перший вважає, що історія є ніщо інше, як біографія лицарів-героїв, видатних осіб, що творять епохи. Він доводить, що ляди суть свободні від упливів навколо них зовнішніх явищ, як це спростерігаємо в тваринному світі.

Л. Толстой - навпаки; він відкидає в історії всяку особистість ініціативу, з ледини робить сліпу зброя сили фактів чи долі, які відповідають на ступінь закону, що цілковито підбиває собі ледину й не дозволяє їй вносити до історичного руху своє особисту ініціативу. Великі ляди, на думку Толстого, в історичних подіях є ні що інше, як прилики, що дають лише називу, але в самому події нічим не зв'язані.

Для Караєва цей опір: хто спричиняється до руху історії, чи так звані великі ляди, чи народні маси, немає наукового значення. Во що таке велика ледина? - Це є ледська особистість; а що таке народна маса? - Це є сукупність ледських особистостей. В чому ж спір? Чи одна особа діє в історії, чи багато осіб? Відповімо: одна, - але це значить, що маса є щось інертне, пасивне. Відповімо: всі, - але це значить, що всі однакові, всі одночасово приходять до одної думки і йдуть вперед без проводирів. Одне в цім правдиве: головний фактор руху в особистості взагалі, але між ними є безконечна градація від великої ледини, яка скоріше, якнішче її лішче, аніж інші, формує якуюсь суспільну думку, або пускає в обіг цілком нову ідею, яка вміє краще інших об'єднати сили суспільства для руху, - до останнього тумана,

який нічого не здібний видумати й нічого — організувати. Хто ж тоді переважно дієвас суспільством? Особистості, які творять і ширять нові ідеї та які комбінують, організовують сили суспільства для руху. Як в природі індивідуальна мінливість є фактор, що змінює цілий тип певного організму, так і в історії особиста ініціатива міняє культуру й соціальну організацію. Культура та устрій суспільний самі по собі не існують: носіїми першої є особистості, тоді як суспільнину устрій тримається аж доти, доки особистості, що складають це суспільство, несвідомо або свідомо його підтримують. Раз з'явилася несвідоме або свідоме відхилення від вже існувальної культури й вже існуючих форм суспільної організації, то це відхилення вже й повстало під впливом особистості ініціативи. Чим більший цей ухил, чим він є свідоміший і чим більшу кількість лідей він здібний за собою потягнути, себто чим в більшій кількості осіб викликається цей ухил, тим сильніше діє особиста ініціатива. Історичними діячами ми називаємо тих людей, які або висунули цілком нові ідеї, або діяли в особливому свідомістю, або виявили в собі вже достиглі потреби суспільства, що викликались уже природним його зростом, або зуміли найкраще об'єднати сили суспільства для виконання своїх планів. Ми їх звемо дійсно великими, коли вони дійсно сприяли поступові, хоча би свого часу не мали успіху. У всякому разі діягуном історії є особа; вона перетворює культуру й суспільні форми, коли вони її вже не задовольняють. Суспільство є механізм, що вічно сам себе корегує, вічно сам себе підтримує, — твір мистецтва, що вічно сам себе вдоєконалає.

Але на думку Каресса, 1) діяльність лідини так само, як і її мотиви, в тім числі й особиста ініціатива, є наслідок певних причин; 2) вона керується законами; 3) тоді як чинник цих законів варіє під упливом різних умов; 4) те чи інше сполучення цих умов є цілком випадкове.

Наріклад, поява тієї або іншої особи, що вносить в історію своє ініціативу, є цілком випадкова відношення до закону суспільної еволюції: ніколи не можна сказати, що в кожний даний момент з'являється власне такі особи, а не інші, — ті, що потрібні після закону еволюції. Чому в Франції після Мірабо був Робесп'єр, а після Робесп'єра — Бонапарт, — цього ніяких загальних законів не є ясне.

Не з'ясує цього питання й теорія про самовільну особу, ні теорія, що лідська ініціатива нічого не варта. Хоч кожий — син свого народу й свого часу, але кожий носить в собі і щось індивідуальне: лише ці індивідуальні ухили двигають культуру й суспільні форми, а найвидатніші ухили дають право на бессмерття. Кожий продукт особистої ініціативи носить в собі сліди індивідуума й на собі акцентрує їх в історії; ми кажемо: доба Ледовика XIV, Фридриха II; ще в більшим правом ми говоримо про рух Сократа, систему Коперника, теорію Дарвіна. Де немає індивідуального, там ми кажемо: французька революція, але імперія — Наполеона I; романтична література, але — байроніам і т. д. Отже, чи можна відкидати значіння особистої ініціативи? Безперечно ні. Ми не кажемо, що всяка особиста ініціатива є свідома, але й без несвідомого ухилу лідини від пануючого типа культури й соціальних форм не могло би бути поступу. Все, що входить в культуру суспільства, все, що складає його соціальну організацію, існує в особі й через особу: вона свідомо, або несвідомо, творить все те, що передає іншим поколінням, або змінює його зі своєї власної ініціативи. Особа є фактор історії.

Але там, де особи повторюють ті самі думки, поступовання, відносини і т. д., — там немає історії, а є лише неамінний побут; коли ж постає несвідомий або свідомий ухил від даної культури, або даних форм суспільної організації, — вже є ініціатива особи; а там, де діє особиста ініціатива, там виникає вічне руйнування старих елементів культури, старих форм соціального побуту й народжується нові.

Таким чином, істотність історичного процесу полягає в тім, що:

- 1) діяльність суспільства відбувається в певнім надорганічним осередку (культурі й соціальній організації), і еволюція цього осередку складає одну сторону процесу, - другу складає діяльність осіб, що впливає на цю еволюцію;
- 2) суспільство складається з різних осіб, і кожна з них діє по своєму на рух надорганічного осередка й неоднаково впливає на еволюцію окремих елементів;
- 3) рівновага від такого нерівномірного впливу вирівнюється через т. зв. кризи, себто через несподіваний переворот, - щось протилежне еволюції, або настає спинення еволюції або склерозання її в єдиний бік, що творить зміну в культурі й соціальній організації. Отже механізм історії зводиться до взаємочинності осіб і надорганічного осередка, до взаємочинності людей між собою під упливом осередка і до взаємочинності елементів останнього під упливом діяльності людини.

Див. проф. Кареев "Основные вопросы философии истории". СПБ. 1887 р. ч. II, стор. 161-195.

Наполеон.

Важним буде пригадати певні афоризми й вислови Наполеона що до поставленої теми; вони такі:

- На війні люди - ніщо, одна людина - все, себто в колективі важну роль відіграє людина.
- У війську вояки, як окремі знаки в числах: числовий знак на третьому місці має відмінну вагу від того знаку, що стоїть на другому.
- Великі наслідки на війні дає чинність команданта.
- Вистачить і цих прикладів, щоб зрозуміти, що й проф. Кареев, і Наполеон надають одиниці великої ваги. Різниця лише та, що Наполеон високо підносить командування.

Розділ I.

Аналіза військової чинності.

Війна майбутнього та майбутня армія.

Що нам несе війна майбутнього? Які сюрпризи вона нам готове? - То є питання, яке повинно стояти перед кожним, що присвячує свій час, здібності і сумління військовій справі.

Тяжко бути пророком, але нам задається, що Джон Циглер Гімен у своїй статті: "Війна майбутнього", що друкується в "Сан-Франциско Мілітері Журналі", наблизився до правди, давчи нам спрважній образ майбутніх бойовиць.

- "Вічне повторення світової історії пішло дороговід самого природного розвитку. Майбутня війна прийме ще більше форму прастарих воєн. Народ проти народу, край проти краю, а не лінія (військо) проти лінії. Ось так виглядатиме нова війна. Її метою не буде вже знищення вояка, піхотних та гарматних позицій, а зломання воязничого духа ворогів, жорстоков та безпощадное боротьбою

проти цивільного населення. Не посмішкі бояті частки-
ни ворога будуть цілле наступу, але його осередки волі та
сили. Во ввесь довіз матеріалів і резервів припиниться
враз, як тільки мозок припинить свою чи містя, коли провід
армії та уряд стануть небоєздатними (безосередніми чи
посередніми заходами противника, як, напр., знищенню харчо-
ної продукції, осередків авіації та перевозу), та коли за-
хитається у своїх намірів, натрапляючи на перепохи в бою
власного голодного та стероризованого населення. А коли
ж муніція та харчі не доходитимуть на фронт, тоді її из-
країца армія мусить загинути ".

Ці короткі рядки добре змальовують, на нашу думку, загальні
контури майбутньої війни, мета якої, як це було й сказано, висувати ко-
мандні ворога думку про даремність продовження бою. І автор тих ряд-
ків має рацію, коли доводить нам, що має бути від як-
набуде яскраво рухомого характеру.
обертаючи рівночасно лінії у групи, які ще до того, дадено від себе, мус-
ять бути приготовані кожної хвилини звернутися обличчям у цілком про-
тилежній бік.

Особливо, коли ми введемо ще той коригент, що матеріальні злид-
ні мас можуть викликати ще й соціальний розклад і тим вирвати армію з
рук свого командування.

І ніхто все тепер не сумнівається в тому, якої великої важкі в
майбутній війні набере авіація; і навіть і такі аналітики, які
йдуть аж так далеко у своїх прогнозах, що вказують на її різакчу ролі:
вони передбачають, що ескадрильї літаків силим наступом зможуть
ущент дезорганізувати роботу центрів керування й комунікацій, а тим
і паралізувати мобілізацію, пригнітивши волю противника так, що в мас-
вже не буде ніякої охоти до спротиву. Ми в цим почасти не погоджуємося,
бо характер чинності авіації на сьогодні ще спорадичний,- це будуть
удари, може, страшні й дужі, припускаємо навіть, що й у боляче місце,
але удари ці не будуть рішучими, бо замовле покласти "орога" на лопат-
ки ", треба ще й придергати його певний час у такому положенні. А до
цього здібний поки щ тільки апарат боротьби, сконструюваний із цілої
низки частин інших родів зброя. А проте доводиться встановити, що робо-
та авіації (бомбардування, затрощення площин, пожежі у авіації з
сухопутною армією або флотом може дати при пануванні в повітрі, не
абиякий оперативний вислід.- Однаке узнаємо, що час працює на авіації.

Не спіть і оборона. Як на протидії цим новим супутникам
наступу, можна вказати на щораз більш зростаючу заглу в боротьбі
формацій територіальних (" ополченські " частини бувши Російської Ар-
мії, або Landwehr у німців, у чехів - Zeměbrana - дуже злучна маса).
Можливість спертися на місцевій військові формациї, добре відзначомлені
з місцевістю, особливо при недостатком розвинених, так званих рокіро-
вочних шляхах, буде мати свою немалу роль і це не лише для прогодування
частин та підтримання меж їх пружності, а й для організації командування
" Efort principal ". Наприклад, роля Паризької армії під час бою на
Марні та роля армії Вурбакі на р. Лісенті р. 1871. Не без впливу будуть
також і заздалегідь підготовані до оборони райони.-

Цілком буде консеквентно (послідовно) тепер відмінна суча-
сному менту, - вимога творити дві армії: лісеву
та територіальну.

Нам лишається виявити що це становище, до такої званої теорії,
що трактує армію майбутнього, як l'agence de metier - не велику, але дуже
" змеханізовану ".

Історія розвою військової справи дасть нам і на це питання, на нашу думку, вичерпувчу відповідь; як і завжди, нічого нового; подібна диспропорція в силі засобів боротьби, яку ми спостерігаємо тепер, не першина (Ермак у Сибіру). Правда, певний час вона для непідготовленого ворога обертає війну в самогубство, але з бігом часу ситуація вирівнюватиметься - перемогу вирішить уже штучний провід та вихова й вишкіл військ. (Александр Македонський у Персії та в Індії, Юлій Цезар у Галії.)

Штучний провід не є зовсім явищем ординарним. У турботах про завтрашній день нації - держави змагатимуться забезпечити собі перемогу - і кількість військ та матеріальне частинов, її так до того часу, коли новий винахід не витворить знов диспропорції взаємовідносин...

Ось до цих положень ми й одсилаємо всіх, що цікавляться роллю змеханізованої армії. Себто, ми хочемо сказати, що ген. Зект зі своєї малої змеханізованої армією до якогось часу буде мати рацію, але до якогось часу...

- - -

Що чекає нас у майбутньому, який характер матиме війна, які засоби можуть особливо впливати на перебіг воєнних подій... і т. д. - ось ті питання, до яких постійно має вивчати військова старшина, бо вона матиме можливість безпосередньо спостерігати під час бою гарність тобі чи іншої зброя.

Воєнний знавець французького офіцісу "Tempus" (в літку 1925 р.) висловив тверезу думку про те, як треба оцінювати всілякі винаходи, особливо, коли до цього підходить й з фінансового боку, а останнє важливе, бо що сьогодні нове, завтра все його відкидається. Згаданий офіціоз укаzuє також і певний підхід до оцінки кожного винаходу; він пропонує подивитися в минувшину, зважити сьогоднішнє й, ведучи лінію далі, підняти запону, що закриває від нас майбутнє. Грунтovne знання еволюції техніки в військовій справі допоможе нам завжди знайти правильне мірило для оцінки нових винаходів (тенденції), що їх нам пропонують.

Техніка й тактика є в постійній взаємозалежності, причому техніка веде перед, зміни ж у тактиці приходять згодом наслідком нових досягнень техніки, загальній та воєнній; і цілком природно вимагають корективів і в вишколі (навчанні та вихованні). Знавчи, яку вагу має на війні несподіванка, ми повинні також бути уважливими й щодо технічних можливостей ворога й, коли не використати їх, - бордай підготовити націю та її апарат боротьби до свідомої зустрічі з ворожими засобами, а промисловість держави зробити здібною хутко відповісти наявним вимогам фронту (промислова мобілізація).

І наблизити нас до контакту з дійсністю може лише високий культурний під оглядом загально-громадським та спеціально-воєнно-фаховим рівень старшинського корпусу.

Отже головним і в майбутньому будуть в першу чергу студії модерного оброшення, конструкції відповідних бойових організацій і використовування їх у боях, які будуть не лише на фронті, а й у найглибшому запіллі.

Бій буде головним фактором, і тому роль проводу, в цілій гамі команд, набуває дуже великого значення; студіючи модерні течії в політичному житті народів, підносимо тут питання: чи є на часі в оперативній роботі примінити в командуванні колективний спосіб, - в чи масмо лишитися при десніді, який переданий нам "Великими Капітанами".

Бойова праця командного складу;
чи дозволяє вона вживати колек-
тивні методи праці?

Військова наука, в маштабі іншим взятому, є наукове застосоване (прикладне), і то тому, що багато дечого в її ділянці може бути перевіреним експериментальним пляжом. Як можна нарешті, вона перейшла стадії: метафізичну (гіпотеза), пессимістичну (аневірра) та позитивістичну (реальну).

Що Наполеон казав: "всесні справа це тяжка річ, бо з'явилася війни вичерпує ще не досліджені". Але за останнє століття військова наука низкою талановитих теоретиків (Клюзев, Жомін, Балак і інш.) сильно пішла вперед; з'явіща війни не лише проаналізовані, а й систематизовані. Збір цих досвідів і творить військову науку, в якій принципи війни (рівновартні, як для тактики, так і для стратегії), є вічно живими І сталими, бо істота їх не є в залежності від техніки, що все поліпшується, а від факторів неазінних (ледина, перевага в ресурсах, - ніколи в ледях, несподівана ро-ля головного зусилля і т. д.). Ми говорили вже, що елементарна й загальна тактика є науково застосоване (прикладное). Пояснимо її через наподоблення до організму, в якому творчий процес відбувається в наслідок праці цілої системи коліщаток і маковицьків. На-віть і тоді, коли ледина перетворюється просто в манекена і тоді ще багато лишиться місця для самодіяльності робітника. Але "далеко не при кожній організації праці ми зможемо підрахувати по секундах і періодах", каже Верховський, "чин всіх складників підприємства, не кажучи вже про те, що зовнішні сили, мимо нашої волі, втручаючись у нашу роботу, змінюють обставини і тим самим викликатимуть наші реакції на місцях", - себто, додамо ми, здібність до самодіяльності в цього роду праці, якою є польова праця ком-складу, - набуватиме все більшого й більшого значення.

Попереджати всякі небажані відхилення є єдиний засіб, але для такої акції мусить бути єдність світогляду у військовій справі, себто чинність військової доктрини.

Як у кожній ділянці, так і в військовій одне знання ще не передрішає успіху; останній належить тим, що правила тактики вуміть вживати (застосувати) за всякої бойової ситуації.

Розуміння умов, досконале знання ресурсів, здібність прияти оперативне рішення, змінна віднайти відповідні тактичні форми для організації моральної опінії і воля довести свій намір, не дивлячись ні на які випадкові перешкоди, ані на перешкоди, які організує ворожа воля, - все це важні передумови, що відкривають шляхи до тактичного фантома - у спіху. А скільки буде ще інших? І в сучасних боях їх буде більше, аніж було раніше! - Чи ж може тут бути місце для колективного управління?

- Не! і то з таких мотивів:

- 1) Оперативна праця не терпить перерви.
- 2) В колективах момент обґрунтування своїх позицій відіграє переважне місце; цим даром не всі наділені в однаковій мірі.
- 3) Віра в доктрину ще не визначає ступінь компетентності.
- 4) Компромісові рішення - мало оригінальні, і часто бувають азубні.
- 5) Оперативне рішення повинно бути авторитетним; а в випадках розбіжності позицій (ріжниці поглядів) це рішення такого авторитету не набуває, і в наслідок того може наступити азевірра і зниження акції на самім її початку.

Антитезою до колективного командування нам слугує свідомість, сягнена бойовим досвідом що й посереднє рішення, але прийняте в час її однодушно переведені під проводом командира, якого шануємо за Його досвід, відвагу, характерність, завжди гарантую добре наслідки.

Тим більше має рація афоризм Наполеона сьогодня: в війську командні постаті розміщаються так, як числові знаки в числах, себто на другому місці поставлені важить більше, аніж на першому (строєвий), і менше, - аніж на третьому (сотенний) і т. д.; але тепер, коли молоді командири одержали такі різноманітні і сильні засоби до бою, як різні комплекти автоматів: полкової артилерії, мінометів, бомбометів і т. д., прийдеться зробити корективи, що виявляється в такій формулі:

Дивіз.ген. Бригадир. Полковн. Військ. Старшина. Чотар Роз-
ст.-бат. сотен. вий.

3 2 1 3 1 2 2

Немає сумніву, що тоді, коли нація (а з неї завжди й армія) переживає внутрішні потрясения, треба зняти заходів для піддержання авторитету командних пунктів - чи то шляхом зміни командирів, чи шляхом підсилення їх заступниками влади при командах, але у всікому разі - з тих політичних чинників, що розуміють істоту військової організації, бо " організація не терпить імпровізацій ".

Висловившись за повну непридатність " рад ", як командних апаратів, ми, однака, схиляємося до нарад (конференцій), які також освячені досвідом історії, хоч, правда, не в однаковій мірі в різних народів. Латинські і слов'янські народи люблять, щоби в хвилини більшої небезпеки заслухано було їх близьчу команду; германські - такий спосіб толерують менше. Обставини дозволяють використовувати наради в більших військових об'єднаннях: чимало добрих планів подавалося " великими капітанами " під час нарад і саме в одну з фаз, що ми називамо " перед грою ".

Під час вишколу є доцільним навіть певне зловживання нарадами, що-си в той спосіб вишколити своїх підлеглих (особливо підстаршин) на багату творчість, особливо цінну з того боку, що всі вони добре знаєть вояцький контингент.

Висновки.

Колективна праця командних пунктів є виключена, однака наради (конференції) при сприятливій ситуації допустимі: як метод педагогічний, - в кадрах може бути навіть рекомендований.

Винятком є стан горожанської війни, коли порушення авторитетності командного складу може потягнути за собою певні корективи, однака лише на певний час, бо це є міра, що дискредитує роль командного складу в армії.

РОЗДІЛ II.

Старшина (загальний нарис). Вимоги.

Раз ми схилились до думки, що керування в війську

єдинством мати індивідуальний характер, - ми повинні тепер ясніше

уявити собі, якими саме рисами (властивостями, прикметами) має

бути наділений старшина нашої доби та визначити ті шляхи, завдяки яким ми можемо витворити потрібний нині тип старшини; при цьому додамо, що де нам не лише про квалітативне вирішення справи, але й про квантитативне, бо доба вимагає й доброго, й численного старшинського корпусу.

Наші вимоги до старшини. Перш за все три основних вимоги до старшини:

- 1) здорові й треновані нерви,
- 2) добра фізична структура,
- 3) інтелігенція;

це є база для витворення всіх дальших цінностей.

Характерність - під цим розуміємо мужність гідно реагувати на все те, що висовує життя.

Дисциплінованість - себто служння і сильство не вміє виконувати приписів, - ніколи сам не буде добрым командиром; пошана до стажу, або до віку, до ролі, яку несе старшина в частині, залозі, армії та непобажливість до підлеглих - свідомість, що справедлива кара є основа виховання.

Отже протиставляються дві вимоги: характерність постави з одного боку й дисциплінованість старшини - з другого; патріотизм, віра в ідеал, інтелігенція завжди підкажуть старшині спосіб його заховування (поведінки) чи то в бій начальника, чи то до товаришів, старшин-побратимів, чи то до підлеглих (тут на місці згадати прислів'я: "все можна сказати, все зробити, лише як").

Альтруїзм, без пересади, але систематично дотриманий; в разі потреби - аскетизм, особливо в питаннях алькоголю, азартної гри і т. інш.

Замилування до війської справи, в який треба бачити штуку до успіхів через "малу кров" (знання - сила).

Замилування до історичної лектури, до спорту й туризму, в яких треба бачити засіб до виховання пляхетнішого характеру та таких цінностей: рішучість, сміливість в небезпеці, відвагу, витривалість в змаганнях, здібність до орієнтування простішого й складнішого, гідність в застосуванні до перешкод; в спортах групових - до товарискості, побратимства, самодисципліни, а в ролях керуючих - мистецтва командування та захопування підручних до чину, контролювання й взагалі витворення тої групи рис (властивостей), яку ми назовемо моральним пружністю.

Вище ми вказали на інтелігентність, як одну з основних рис, і це тому, що студії та застосування в житті таких наук, як військова психологія, психотехніка та педагогіка старшині малої інтелігенції не під силу. Особливо це констатуємо тепер, коли комплектування на загал будуть мати вигляд конгломерату злідей різних політичних, національних і професійних поглядів на життя.

Піднатися над усім цим, щоби створити із цього конгломерату організм, здібний на колективний і персональний послужебдібний виробати з себе якнайбільшу жертвеність, солідно застосувати полкові традиції, колективну честь, честь військової гідності, - хіба зможе все це виявити мало інтелігентна ледина? - Не зможе, бо не є покликана на постійний чин, на постійну розважливість та вияв енергії під впливом вищих небуденних стимулів.

Де ж в чому саме старшина має шукати собі сил, які будуть служити йому двигуном до його вивщення? Гадаємо, що не в партійному сектантстві, не в доктрині партійної програми, а в патріотичному почутті та вірі в

ідеал, який собі ставить нація та її армія. У військових частинах, все єдні
з них бойове слово, ці полкові традиції, сила яких і впливає на душу вояка випробовані та вивчані всіма мистцями війської справи, до-
поможуть старшині піднести до рівня духових традицій полку.

"Традиції творять характери", каже французьке прислів'я; ідеї та
відповідні їм, ретельно шукавчи в своїй минувшині добрих традицій. Не будемо
говорити за момент релігійний; коли він є, - маємо солідну базу для герояму.

Добір і вишкіл. Необхід-

кість ешелонування вишколу.

Здобуття подібних результатів є можливим лише через
відповідний добір контингентів, а все пізніше - через продуманий вишкіл у співробітництві з родиною, школою та системою передвійськового вихо-
вання.

При масових арміях говорити про якесь каству старшинського корпусу не приходиться, хоч родинна традиція матиме й тут своє значення; кадри старшинського корпусу в таких випадках мусять поповнюватися з юнів національної інтелігенції; а це можливе лише тоді, коли в нації живе спільність про військову справу. Всі інтелігенції, що мають середнє-шкільну та високу освіту, повинні відбити військовий вишкіл, який підніс би кожного такого інтелігента до гідності старшини.

Однаке педагогічні мотиви змушують нас до корективу, а саме в
тих випадках, коли природа наділить іноді інтелігентів й ті родини, що
не є предшественниками духа й думки, - з цієї причини певний відсоток (в час
покол 5 %, а в час війни - 15 %) вакансій на гідність старшин віддається
підверстровським підстаршинам. Такий коректив особливо цінний під час
війни, коли здорові нерви молодшого командного складу відіграють виключ-
ну роль. Для натур виключних мусить бути примінений афоризм Наполеона:
"кожний капрал мусить вірити, що він носить у своїому ранці маршальський
хезл".

Вишкіл, як ми це назначили вище, мусить бути ешелонованым у гли-
бину: на родину, школи, установи, культуру, спорт, туристику; щоди му-
сить бути пороблені корективи в інтересах військової справи; цим спрачи-
нимося до того, що спеціальний вишкіл, з контролюванням допризову військо-
ву підготовку знайдів, зможе в справі військового навчання вчити скорого
(швидчого) темпу.

Що дістать військова спеціальна школа для знайдів-матурантів, те
спеціальні катедри на високих школах та служба в таборах повинні зробити
для студентів високих шкіл.

Складніше є справа з підстаршинськими кадрами; тут мусимо ре-
комендувати комбіновану методу: через школи полкові, дивізійні та міні-
стерські.

Цілком правдиво є думка, що військове виховання є важніше за
військове навчання й вимагає довшої праці, аніж навчання; особливо це по-
мічаемо в справі виховання старшин. І якраз це й є великою перевагою вій-
ськового поступу, бо веде до побільшення відсотку старшин без систематично
закінченої свого часу загально-освітньої школи; така особа, остаточнуши
гідність старшини, часто буває мало інтелігентна, мало скромна, мало дис-
циплінована, не досить ввічива; придбавши прискореним темпом знання, ця
старшинська група уявляє з себе скорше механічний тягар. Ліше викяткові
скромні особи (одиниці), наділені від природи інтелігентів, знаходять себі
відповідне (своє) місце й часто стають окрасою своїх полків.

Однаке для всіх цих кандидатів на старшинську гідність повинна
бути усталена спільна "брама", через яку повинен перейти кожий з них, -
такою брамою є колегіальна згода старшин певної військової частини прий-
няти кандидата до своєї корпорації. Старшинський корпус в цілому відносі-
дильний за кожного свого члена, тому й належить йому правилей добору своїх
колег-побратимів.

- На заключення додамо, що до всього вище сказаного має бути зроблений останній коректив - на національні особливості, - щоби не розійтися з життям (дійсністю). Патріотизм, повага до всього рідного самі його підкахутъ; ці ж властивості спричиняються й до того, щоби внутрішні цінності не розійшлися зі зовнішністю, яка скрізь грає певну роль, а в війську, - тим більше. Барви, крій одягу, нариси відзнак, характер будівель, тощо - все це творить певні рамки - сприяючи, чи навпаки, затримуючи плекання в армії здорового національного військового духу.

Ясно, що реформи в цій ділянці повинні узгляднити закони маскування та здатність одягу до поля - під цим оглядом останні реформи в більших європейських арміях треба вітати.
